

Juha Antero Janhunen 1952. február 12-én született Poriban (Finnország), iskoláit Helsinkiben végezte.

A legkönnyebb volt ezt a száraz tényt megfogalmaznom. Noha már több évtizede annak, hogy megismerkedtünk, viszonylag ritkán futottunk össze, és legtöbbszörre szinte csak véletlenül értesültem arról, miként alakult a pályája. Amikor kezembe került az őt köszöntő, a következőkben többször is megemlíthető ünnepi kötet, a számomra részben új információk bőségének csapdájába estem. Janhunen **uralisztikán kívüli** tevékenységének, érdemeinek igen hézagos ismertetésekor e kötet életrajzi leírására és a publikációk jegyzékére támaszkodom, uralisztikai munkásságával ilyen segítség nélkül is tisztában vagyok.

Janhunen az uralisztikának és az altajisztikának nemzetközileg elismert és nagyra tartott művelője. A Helsinki Egyetemen e szakterületek legkiválóbb művelői részesítették tudományos képzésben, minden részterületen letett vizsgáját tanárai a maximális osztályzattal honorálták. Tanulmányait Magyarországon és Japánban egészítette ki. A nemzetközi tudományban használatos nyelveken kívül több ázsiai nyelvet (pl. mongol, koreai, japán, kínai) is beszél (megjegyzendő, hogy magyarnyelv-tudása is magas szintű). Az ünnepi kötet életrajzi vázlatából emeltem ki a következő információt: „Noha az iskolában nem tanult németet, de egy korai dolgozatát mégis ezen a nyelven írta meg. Egy meglepett kollégának lakonikusan csak annyit mondott, hogy megnézett egy német nyelvtant, majd elkezdte az írást”. 1972-ben ösztöndíjas diákként tanult Szegeden, majd 1974-ben is ugyanott volt, 1977-ben a debreceni nyári egyetemen vett részt, magyarul ezekben az években tanult meg; két évvel később Szegeden vendégoktatóként is dolgozott. 1978–1979-ben a japán oktatási minisztérium ösztöndíjával Japánban egészítette ki tanulmányait, majd később vendégkutatóként és vendégprofesszorként is dolgozott ott, ekkor tanult meg japánul.

Nagyon széles az érdeklődési köre: úgy tűnik, talán sohasem vesztegette az idejét a tudományon kívüli hívságokra, állandóan a tudomány végtelenül tág színterein fáradozott igen céltudatosan. A Helsinki Egyetemen 1983-ban finnugor és altaji nyelvészetből szerzett licenciátusi fokozatot, 1986-ban védte meg „Glottal Stop in Nenets” című doktori értekezését, amely mind leíró, mind történeti hangtani szempontból fontos eredménynek számít; ennek a munkájának köszönhető, hogy azonnal kinevezték az észak-ázsiai tanulmányok docensévé. Nem kis meglepetéssel olvastam az ünnepi kötet életrajzi vázlatában, hogy 1980-ban földtanból és ásványtanból is vizsgát tett, mégpedig kitűnő eredménnyel, majd 1986-ban ezt még geofizikai vizsgával is megfejelte...

A 60. életévének betöltése alkalmából kiadott emlékkönyvben (**Per Urales ad Orientem. Iter polyphonicum multilingue**) közölt munkásságjegyzék szerint publikációinak száma meghaladja a 370-et (beleértve az általa szerkesztett köteteket is). Az ünnepi kötet alcímét nagyon beszédesnek és találónak érzem: soknyelvű színes szólamú utazás.

Tevékenységének ismertetését azzal a részterülettel kezdem, amelyet magam is meg tudok ítélni, vagyis az uralisztikával. E téren kiemelendők hang- és alaktani kutatásai. Ezek egyike az imént említett doktori értekezése. Úttörő jellegű munkája a szamojéd nyelvek etimológiai szótára (**Samojedischer Wortschatz**. Helsinki. 1977), amely hasznosan egészítette ki az MTA Nyelvtudományi Intézetében a Rédei Károly vezetésével létrehozott „Uralisches Etymologisches Wörterbuch” című vállalkozást. Ugyanezen

tevékenységének eredménye az „Uralilaisen kantakielen sanastosta” [= „**Az uráli alapnyelv szókészletéről**”] (Helsinki. 1981) című munkája, amelyben rövid hangtörténeti és alaktani magyarázatokkal látta el az egyes szócikkeket. Az itt általa vázolt uráli alapnyelvi fonémarendszer lényegesen különbözik az Erkki Itkonen által felállított hipotézistől; ennek részben módosított, az uráli alapnyelvi rendszer mellett a későbbi alapnyelvek rekonstruált rendszerével bővített változata másik kitűnő finn kollégánk, Pekka Sammallahti tollából született meg („**Historical Phonology of the Uralic Languages.**” In: Denis Sinor [ed.], „The Uralic Languages. Description, History and Foreign Influences. Handbuch der Orientalistik.” E. J. Brill, Leiden – New York – København – Köln. 1988). Janhunen sokszor idézett tanulmánya az uráli alapnyelv szerkezetéről írott „**On the structure of Proto-Uralic**” (Finnisch-ugrische Forschungen 44. 1982) című munka.

Több magyarországi rendezvényen is (konferenciákon, finnugor kongresszusokon) résztvett előadással.

Egyetemi tankönyvként is használatos munkák szerzője (pl. „Etäsukukielet” [= „**A finn nyelv távolabbi rokonai**”]. Helsinki. 1985).

Érdeklődési körében megkülönböztetett helyet foglalnak el nyelvcsaládunk legkeletibb ágának tagjai, a szamojéd nyelvek. Ezt tanúsítja többek között a fentebb említett doktori értekezése és szamojéd etimológiai szótára, és legalább részben erről tanúskodik a mostani székfoglaló előadás is, amely „**A legkeletibb uráliak**” címet viseli.

Jónéhányszor megfordult távol-keleti országokban, pl. Mongóliában, Kínában, Koreában. 1994-ben nevezték ki a Helsinki Egyetem Kelet-Ázsiai Nyelvek és Kultúrák Intézetébe e nyelvek és kultúrák professzorává; ezen intézet mai neve: a Világ Kultúráinak Intézete. Az ezen régióval kapcsolatos első nagyobb projektuma a „**Mandzsúria etnikai története**” címet viselte, amely 1986 és 1996 között készült el, és 1996-ban jelent meg angolul a nagymúltú Finnugor Társaság kiadásában. Több tanulmányában is foglalkozott a mongol nyelvekkel, e tevékenységének megkoronázása valószínűleg a Routledge által 2002-ben kiadott „**The Mongolic languages**” volt, amelynek több fejezete is az ő keze munkája. Ebbéli érdeklődése nyilván természetszerűleg vezette el az ún. altaji nyelvek makrocsoportjának szövevényéhez. Több munkájában foglalkozott az ún. altaji hipotézissel, és a finnországi tudományos hagyománynak hátat fordítva elutasítja a törökségi, a mongol és a mandzsú-tunguz nyelvek közti genetikai rokonságot. A köztük tapasztalható feltűnő egyezések okát sok más altajistához hasonlóan az areális kapcsolatokban és a diffúzióban látja. Valóban fölöttébb bonyolult szövevényről van szó, amit én kívülállóként kibogozhatatlannak látok, pedig olykor-olykor megpróbáltam megérteni, miként lehet megítélni az ide besorolt három vagy öt nyelv, nyelvcsalád kölcsönkapcsolatait. Hogy ez mennyire nem egyszerű, az ún. altajisták szöges ellentétben fogant állásfoglalásai érzékeltethetik: egyesek másodlagos érintkezésekkel, mások pedig genetikai kapcsolatokkal magyarázzák a rokonsági jegyeket.

Janhunen kolléga személyes távol-keleti kapcsolatainak beszédes bizonyítéka egy fénykép!

Jelentős recenziós munkássága is. Jónéhány magyar uralisztikai kiadványról is készített értékelő tanulmányt.

Nemcsak egyetemi (uralisztikai) tanulmányai és távol-keleti kulturális érdeklődése kapcsolja az Urálon túli régiókhoz, hanem 1981-től családi kötetek is részévé vált e kapcsolatok: a leningrádi egyetem egy hokasz nemzetiségű egyetemistája lett a felesége.

Az „Union Académique Internationale”-ban Finnország képviselője, tagja többek között a „Royal Asiatic Society” (1986–), a „Societas Scientiarum Fennica” (2003–), az „Academia Europaea” (2008–) nevű tudományos szervezeteknek.

A laudáció természetesen a bemutatandó személy érdemeit hivatott kiemelni, de az érdekes művek akkor tesznek igazán nagy szolgálatot egy-egy tudományágban, ha vitákat, a nézetek ütköztetését generálják. Juha Janhunen egyes hipotézisei és magyarázatai is váltottak ki diskusziókat, ami arra mutat, hogy a szakmai világ képviselői okkal kísérik figyelemmel diszciplínánkat jelentősen gazdagító munkásságát.

Az általam előadottakból ki kellett derülnie annak, hogy Juha Janhunen rendkívül széles érdeklődésű, nagyon széles nyelvtudományi területen szorgoskodó szakember. Hozzá kell tennem azt is, hogy nem mindennapi egyéniségről van szó, amit a magyar finnugristák és altajisták jól tudnak. Az ünnepi kötet életrajzi vázlatának XXIV–XXVII. oldalán közölt „Personal Characteristics” olvasmányosan megfogalmazott részletekkel gazdagítja a portrét, a gazdag tudományos eredményeket elért kutatót színes egyéniségű emberként bemutatva.